

ARABŠTINA

Arabský jazyk je jazyk, kterým se mluví v následujících zemích:

V Alžírsku, Bahrainu, Čadu, Komoru, Džibúti, Egyptě, Eritreji, Iráku, Izraeli, Jemenu, Jordánsku, Kataru, Kuvajtu, Libanonu, Libyi, Maroku, Ománu, Palestině (Západní břeh a Gaza), Somálsku, Spojených arabských emirátech, Sudánu, Sýrii, Tanzánii.

Počet mluvčích je 206,000,000

72% plochy arabských zemí se nachází v Africe a 28% je na území Asie.

Klasifikace: Afro-asijský, semitický, centrální a jižní.

FONOLOGIE

Konsonantický systém

B				t	d	□	□		k	q			&
								ğ					
	f	□	□	s	z	□	□	š	x	θ	ħ	)	h
M					n								
					l								
					r								
w								y					

Vokály

Krátké

Dlouhé

i

u

i:

u:

a

a:

Diftongy:

ai   au

SUBSTANTIVA

Status

Arabské substantivum může mít status:

Určitý: pomocí určitého členu al- : al-qamar (ten měsíc)

Neurčitý: pomocí koncovky –n (nunace): qamar-u-n

měsíc- nom.sg.-neurč. čl.

Status constructus (I□āfa): je stav, na který jsou napojena substantiva v genitivním spojení, je bezpříznakový a objevuje se u prvního členu genitivní konstrukce:

Sayyid-u l-bayt-i

Pán-nom.sg urč.čl. – dům –gen.sg.

Substantivum je takto blíže určené pomocí následujícího substantiva v genitivu. První substantivum je řídicím členem a druhé substantivum je závislý člen. Je možné mít genitivní konstrukci, která se skládá z více než dvou substantiv:

Sayyara-t-u sadíq-i sayyid-i l-bajt-i

Auto-nom. sg.f. kamarád-gen. pán-gen. urč.čl.-dům-gen.

Člen

Člen poukazuje na stav určitý všech čísel a rodů. Skládá se z a+l: al

L se asimiluje k některým konsonantům (dentály a sibilanty). Konsonanty, se kterými se al- pojí, se člení na "měsíční" a "sluneční". Sluneční konsonanty, s kterými se al- asimiluje jsou:

t, □, d, □, r, z, s, š, □, □, □, □, l, n

E.g. al-šams (slunce)– aš-šams, al-dár (dům) – ad-dár

Flexe

Substantivum má následující pády:

Nominativ, genitiv a akuzativ.

Číslo: singulár, duál, plurál

	Sg.	Duál	Plurál vnější	
			Muž.	Žen.
Nom.	Muhandis-u(n)	muhandis-á(ni)	muhandis -ú(n)	muhandis -átu(n)
Gen.	Muhandis-i(n)	Muhandis-ai(ni)	muhandis -í(n)	muhandis -áti(n)
Akk	Muhandis-a(n)	muhandis -ai(ni)	muhandis -í(n)	muhandis -áta(n)

Číslo: V arabštině jsou dva druhy plurálů. Jeden je vnější plurál a druhý vnitřní plurál. Vnější plurál je uveden v tabulce.

Některé singuláry mají více plurálů, většinou však platí, že substantiva reprezentující lidské bytosti mají vnější plurál. Je přibližně 31 způsobů jak tvořit vnitřní plurál v arabštině.

E.g. qalam (tužka) – <a>ql<á>m (tužky)

darb (cesta) – d<u>r<ú>b (cesty)

kalb (pes) – k<i>l<á>b (psy)

sul<á>n (sultán) – s<a>l<á><í>n (sultánové)

Rod

Arabština má dva rody, které se vyjadřují pronominální, verbální a adjektivní shodou.

Shoda s čísly má jisté výjimky.

Hovoří se o rodu mužském a rodu ženském, ale singulár feminina je někdy použit jako SINGULATIVA, které jsou plurály neživotných předmětů obou rodů.

Feminina se označují sufixem –t-,

Muhandis (inženýr) – muhandis-at-u-n (inženýr-suf.fem.-nom.sg.-indf.)

ale jsou substantiva bez tohoto sufixu:

Umm-u-n (matka-nom.sg.-indf), ar<á>-u-n (země-nom.sg.-indf)

Suffix –t- má dvě funkce:

1. Rozlišit mezi mužským a ženským rodem
2. Rozlišit singulativa od kolektiv: šaġar-a (strom-fem.) – šaġar (stromy, kolektivum)

ale: <a>šġ<á>r (stromy)

Nisba

Použitím suffixu –iyy- pro maskulina a –iyyat- pro feminina vytváříme adjektiva se vztahem k místu (podobně jako české –ský) a relace:

Filastín – filastín-iyy (Palestina – palestina-nisba)

Dá'ira – dá'ir-iyy (kroužek – kroužek-nisba)

Zájmena

Máme 12 paradigmat: množné a jednotné číslo, druhá a třetí osoba s odlišnostmi v rodu. První osoba rod nerozlišuje. V duálu není 1. osoba a pouze jednotný tvar pro druhou a třetí osobu. V semitských jazycích se zájmena uvádí takto:

3. os., 2. os. , 1. os

Osobní zájmena

Osoba	Singulár	Plurál	Duál
3. (m)	<i>Huwa</i>	<i>hum</i>	<i>humā</i>
3. (ž)	<i>Hiya</i>	<i>hunna</i>	
2. (m)	<i>Anta</i>	<i>antum</i>	<i>antumā</i>
2. (ž)	<i>Anti</i>	<i>antunna</i>	
1.	<i>Ana</i>	<i>Na□nu</i>	(n/a)

Sufigovaná zájmena

Sufigovaná zájmena se pojí jak k substantivům (ve významu přivlastňovacím) tak ke slovesům (ve funkci přímého objektu).

Person	Singular	Plural	Dual
3. (m)	<i>-hu</i>	<i>-hum</i>	<i>-humā</i>
3. (ž)	<i>-hā</i>	<i>-hunna</i>	
2. (m)	<i>-ka</i>	<i>-kum</i>	<i>-kumā</i>
2. (ž)	<i>-ki</i>	<i>-kunna</i>	
1.	<i>-(n)ī</i>	<i>-nā</i>	(n/a)

Ukazovací zájmena

Arabština má dvě ukazovací zájmena:

Pro blízkou deixi **há□á** pro mužský rod a **há□ihi** pro ženský rod

Pro vzdálenou deixi: □á**lika** m. tamten, **tilka** f. tamta , 'ulá'ika tamti

Adjektiva

V arabštině není jasně vymezená hranice mezi adjektivy a substantivy a skoro každý nominální vzorec lze aplikovat na adjektiva.

Existují adjektivní vzory

Fa-) a-l   fa-) i-l   fa-) u-l

Adjektiva, s nominálními vzory:

Vzorec	Adjektivum	Substantivum
fa)l	Sahl-u-n (jednoduchý- nom.sg.-indf)	ḥarb-u-n (válka- nom.sg.-indf)
fu)l	ʔulbu-u-n (tvrdý- nom.sg.-indf)	ʔulh-u-n (smír- nom.sg.-indf)
fi)l	Rixw-u-n (měkký- nom.sg.-indf)	Silm-i-n (mír- nom.sg.-indf)
fa)al	Hasan-u-n (dobrý- nom.sg.-indf)	ʔalab-u-n (žádost- nom.sg.-indf)
fa)il	Labiq-u-n (slušný- nom.sg.-indf)	Kabid-u-n (játra- nom.sg.-indf)
fu)ul	ḡunub-u-n (kalný- nom.sg.-indf)	)unuq-u-n (krk- nom.sg.-indf)
fu)ail	)uḡa:b-u-n (skvělý- nom.sg.-indf)	nu ʔa:r-u-n (čisté zlato- nom.sg.-indf)
Fa)i:l	Qali:l-u-n (málo- nom.sg.-indf)	Qali:b-u-n (studna- nom.sg.-indf)
Fa)u:l	ʔadu:q-u-n (dřevěný- nom.sg.-indf)	)amu:d-u-n (sloup- nom.sg.-indf)

Adverbia

Adverbia se tvoří z adjektiv přidáním koncovky –an

Da:ʔim (stálý) – da:ʔim- a-n (stálý-acc.sg.-indf, neustále)

SLOVESO

Arabský jazyk je stavěn na bázi kořenů, které jsou většinou slovesné a od nich se odvozují substantiva. Kořeny bývají většinou 3 konsonantní. Existují 2, 4 i 5 konsonantní, ale jsou řídké.

k-t-b: psát

Jako vzor se používá sloveso f -) - l dělat

Perfektum

Perfektum vyjadřuje čin ukončený v minulosti. Projevuje se sufigací:

Osoba	Singulár	Plurál	Duál
3.(m)	<i>katab –a</i>	<i>katab –ū</i>	<i>katab –ā</i>
3.(f)	<i>katab –at</i>	<i>katab –na</i>	<i>kataba –tā</i>
2.(m)	<i>katab –ta</i>	<i>katab-tum</i>	<i>katab –tumā</i>
2.(f)	<i>katab –ti</i>	<i>katab-tunna</i>	--

1.	<i>katab-tu</i>	<i>katab-nā</i>	
----	-----------------	-----------------	--

Imperfektum

Označuje čin, který se stále děje. Odpovídá přítomnému času. Kořen může mít několik vokalických vzorců: a – a, a-u, a-i. Přitom má kořen jak prefixy tak sufixy.

Osoba	Singulár	Plurál	Duál
3. (m)	<i>ya-ktub-u</i>	<i>ya- ktub -ūna</i>	<i>ya- ktub -āni</i>
3. (f)	<i>ta- ktub -u</i>	<i>ya- ktub -na</i>	<i>ta- ktub -āni</i>
2. (m)	<i>ta- ktub -u</i>	<i>ta- ktub -ūna</i>	<i>ta- ktub -āni</i>
2. (f)	<i>ta- ktub -īna</i>	<i>ta- ktub -na</i>	--
1.	<i>a- ktub -u</i>	<i>na- ktub -u</i>	

Modus/slovesný způsob

Z imperfekta je možno vytvořit:

Subjunktiv: místo koncového suffixu –u dáme suffix –a

ʿan ya-ktub-a pres-psát-subj (aby napsal)

Jussiv: odtrhneme-li poslední suffix imperfekta

Lan ya-ktub kai yak-tob

neg.pres-psát caus.- pres-psát

nebude psát aby psal

Imperativ: odtržením verbálního prefixu a přidáním ʿu/ʿi místo něho. Suffix se také odstraní a u feminina je nahrazen –í. Rozkazovací způsob je pouze u 2. osoby.

ʿu-ktub ʿu-ktub-í

imp- psát- m imp- psát-f

piš piš

Rod

Arabština má rod činný a trpný. Rod trpný se tvoří vnitřní flexí a to změnou vokalického vzorce:

Q<a>t<a>l-a (zabít-pst -m.sg.) – q<u>t<i>l-a (zabít-pst pass -m.sg.)

-> a-a -> u/u:-i/i:

Slabá slovesa

V arabštině jsou slovesa, která mají na počátku, uprostřed nebo na konci radikály w/y a ty se chovají z hlediska tvaru trochu jinak.

n-w-m: spát:

imp. Ya-nám-u (pres- spát- 3sg.m .) spal

pf. Nám-a (spát-3.sg.m.pfv) on spal

Dále jsou slovesa jejichž druhé a třetí radikály jsou identické, což způsobuje geminace:

m-r-r-: m<a>r<a>r-a – m<a>rr-a (jít kolem/míjet-3sgm pst)

Slovesné kmeny

Ze základního kořene je možno vytvořit slovesné kmeny pomocí různých prefixů a infixů. Každý kmen má jistý význam či funkci jako třeba kauzativ, intensiv.

- I. *fa*) *al-* (základní kmen)
- II. *fa*) *al-* (geminace středního radikálu) intenzita. Z netranzitivního slovesa dělá tranzitivní.

Q<a>t<a>l-a:

q<a>tt<a>l-a :

Zabít-3sgm pst

zabít-3sgm pst intensive

zabil

pozabíjel

- III. *fā*) *al-* (dloužení vokálu prvního radikálu) reciprocita:

K<a>t<a>b-a:

k<á>t<a>b-a

Psát-3sgm pst

Psát-3sgm pst recip

Psal

dopisoval si

- IV. *af*) *al-* (kauzativ) :

K<a>t<a>b-a

<´a>kt<a>b-a

Psát-3sgm pst

Psát-3sgm pst caus

Psal

nechal napsat

- V. *tafa*) *al-* (reflektivní charakter)

Q<a>ll<a>d-a (opásat)

ta-q<a>ll<a>d-a (opásal se)

- VI. *tafā* al- (též reflektivnost a také tvoří pasivum od III. kmene)

□a-da-fa (p□ihodit se)   ta- □á-da-fa (p□ihodilo se náhodou)

- VII. *infa* al – má spíše pasivní význam:

Ka-sa-ra (rozbil)   in-ka-sa-ra (byl rozbit)

- VIII. *ifta* al- je reflektivní tvar od I. kmene

Ka-ša-fa (odhalil)   ik-ta-ša-fa (zjistil pro sebe)

- IX. *if*alla - je spjata s adjektivy barev a fyzickými vlastnostmi, které jsou vidět:

ħa-mu-ra (být červený)   iħ-ma-rra (zčervenal)

- X. *istaf* al- reflektivní tvar od IV. Kmene:

a) adda (připravil)   is-ta-) a-dda (připravil se

Participia

Je to verbální substantivum a máme participium aktivní a pasivní:

Participium aktivní se pro I. kmen tvoří dle vzoru fá)il :

K<a>t<a>b-a   ká-tib (spisovatel).

Pro ostatní kmeny pomocí prefixu mu-. V aktivu je hlavním vokálem –i-, kdežto v pasivu to je –a-

Infinitiv

Termín infinitiv je spíše indoevropský, jelikož tento tvar je v arabštině spíše verbální substantivum.

Kmen	Tvar infinitivu
I. kmen	Nepravidelný
II. kmen	Ta-f)íl-un
III.,IV.,VII.-X. kmen	Dloužením posledního vokálu flektivního vzorce na a: □<a>h<a>b-a : □<a>h<a:>b (šel-jít)
V. a VI.	T<a>f<a>)) <u>l-u-n/t<a>f<a:>) <u>l-u-n

Syntax

Věty jmenné:

V arabštině se sponové sloveso „být“ nevyjadřuje. Jsou dva druhy jmenných vět:

- Podmět na 1. místě + přísudek jmenný na 2. místě. Podmět je určený a přísudek neurčený:

Al-madi:na-t-u ğami:la-t-u-n

Def-město-f. nom.sg. krásné-f. nom.sg.indf

Město je krásné

b. Jmenný přísudek na 1. místě + podmět na 2. místě. Podmět bývá většinou neurčený:

Huná busta:n-u-n

Dem zahrada-nom.sg. indf

Zde je zahrada

Věty slovesné:

Členy tétp věty se řadí: VSO

Qatal-a al-walad-u al-namla-t-a

Zabít-3sgm def-kluk-nom.sg. def-mravenec-f-acc.sg

Kluk zabil mravence

Ukázka moderní arabské kaligrafie:

